

дозволяє повніше розкрити особливості й самих ФО, і того художнього середовища, в яке вони потрапляють. Вивчення ізольованої ФО не дає повної уяви про різноманітні зв'язки, у які вона вступає у тексті. Точність сприйняття семантики, розуміння причин використання ФО безпосередньо пов'язані з фразеологічним контекстом – вузьким (мінімальним актуалізуючим) і широким (максимальним актуалізуючим).

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авксентьев Л.Г. Фразеология языка прозаических произведений Михаила Стельмаха: Автореф. дис.... канд. филол. наук. – Харьков, 1969. – 26 с.
2. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. — Л.: Изд. Ленинградского ун-та, 1963. — 207 с.
3. Бехта І. А. Дискурс наратора в англомовній прозі. — К.: Грамота, 2004. — 303с.
4. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. — К.: "Знання", 2005. — 1056с.
5. Вакуров В.Н. Основы стилистики фразеологических единиц. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 175 с.
6. Дубинский И.В. Приёмы использования фразеологических единиц в речи: Автореф. дис.... канд. филол. наук. – Баку, 1964. – 18 с.
7. Ефимов А.И. Стилистика художественной речи. – 2-е изд., доп. и перераб. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1961. – 519 с.
8. Коваль А.П. Практична стилістика сучасної української мови. – 3-є вид. доп. і перероб. – К.: Вища школа, 1987. – 351 с.
9. Коваль В.П. Слово про Олесь Гончара. – К.: Радянський письменник. – 1988. – 647 с.
10. Копыленко М.М., Попова З.Д. Очерки по общей фразеологии (фразеосочетания в системе языка). – Воронеж: Изд-во Воронеж ун-та, 1989. – 191 с.
11. Піхманець Р.В. Психологія художньої творчості. – К.: Наукова думка, 1991. – 161 с.
12. Супрун А.П. Семантико-стилістичні особливості фразеологічних одиниць (На матеріалі поетичних творів М. Рильського): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Дніпропетровськ, 1999. – 19 с.
13. Ужченко В.Д. Фразеология произведений Остапа Вишни: Автореф. дис.... канд. филол. наук. – Харьков, 1973. – 28 с.
14. Цимбалюк Т.В. Мова перекладу Миколи Лукаша: Фразеологія роману Мігеля де Сервантеса Сааведри «Дон Кіхот». – К.: Довіра, 1996. – 238с.
15. Черная А.И. Некоторые приемы стилистического окказионального преобразования фразеологических единиц // Исследования лексической сочетаемости и фразеологии. – М., 1975. – С. 222-244.
16. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – 3-е изд., исправл. и доп. – М.: Высшая школа, 1985. – 230с.
17. Atwood M. The Blind Assassin. — London: Virago Press, 2001. — 641p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Матвісників — викладач англійської мови Бурштинського енергетичного коледжу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Наукові інтереси: фразеологія англійської мови.

РОЛЬ ЕМПАТІЇ У СПРИЙНЯТТІ ТОНАЛЬНОСТІ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ЧИТАЧАМИ

Олена МОРОЗ (Херсон, Україна)

У статті виявлено характер взаємозв'язку тональності поетичних творів та феномену емпатії особистості, визначено різновиди та функціональні механізми емпатичного реагування, встановлено зв'язок між типом емпатичного реагування та певним різновидом тональності поетичного тексту.

Ключові слова: емпатія, тональність, емоційно-оцінне ставлення, ідентифікація, децентрація, рефлексія, афективно-когнітивне сприйняття.

This paper focuses on revealing interrelation of poetic texts' tonality and the empathy. The main objective of the research is to determine the types and functional mechanisms of the emphatic reaction and its connection with a certain type of tonality.

Key words: empathy, tonality, emotional-evaluative attitude, identification, decentrization, reflexion, affective-cognitive perception.

Художній текст як витвір мистецтва виконує безліч різноманітних функцій: він є засобом зберігання та передачі інформації, формою існування певної культури, продуктом історичної епохи, одиницею комунікації, відображенням життя індивіда, тощо [1: 8]. Саме через таку поліфункціональність художніх творів вони є об'єктами зацікавленості дослідників різних галузей науки. Лінгвостилістичні дослідження спрямовані на аналіз мовних засобів вираження змістово-емоційного плану художніх творів, літературознавчі дослідження намагаються виявити зв'язок твору з національною культурою, епохою та визначити його місце у літературному процесі взагалі. Етнолінгвістичні дослідження тлумачать зміст художнього твору в рамках певного культурного та національного фону. Значний інтерес останнім часом викликають художні тексти і у представників психологічної

науки: «Художня література містить невичерпні запаси матеріалів, без яких не може обійтись наукова психологія» [1: 4]. Це зумовлює звернення до вивчення художніх текстів представниками психолінгвістичної науки, які вважають, що кожний мовний елемент зумовлений не лише лінгвістичними, а й психологічними чинниками.

Останнім часом науковців все більше цікавить специфіка твору словесного мистецтва як цілісної системи, яка зумовлює актуальність дослідження художніх текстів у взаємодії з середовищем, у широких культурологічних зв'язках. Розвиток такого підходу до вивчення художнього твору здійснюється у рамках лінгвістичної синергетики (междисциплінарної сфери досліджень) [11: 9]. При чому, особлива роль у мистецькій творчості належить «емотивній модальності світовідчуття» [11: 18]. Суб'єктивна природа людського мовлення найяскравіше виявляється у сфері словесно-художньої творчості, саме емоційно-оцінне авторське ставлення до зображуваного й визначає цілісність мистецького твору.

Як зазначає В. Гумбольдт «поет настроює душу, більше ж не може входити в його наміри» [3: 176]. Таке визнання важливої ролі емоційно-змістової домінанти художніх творів, а також розвиток синергетичних студій уможливили поширення метафори «резонансу», який складає основу так званого зв'язку-відгуку або зв'язку-відлуння [2: 72; 4: 121-122]. Висловлюючи свої думки з приводу ідеї резонансу в лінгвістичних дослідженнях, професор О.П. Воробйова зауважує, що чи не найважливішу роль при цьому відіграє явище співпереживання, емпатії, яке інколи тлумачиться як «читання» почуттів іншої людини [2: 75].

Ми підтримуємо таку точку зору і вважаємо емпатію одним з основних екстралінгвістичних чинників формування тональності поетичних текстів, яка базується на емоційному відгуку читача на прочитаний віршований текст. Метою даного дослідження є визначення емпатичного відгуку на прочитаний текст. Досягнення визначеної мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- надати огляд існуючих підходів до визначення феномену емпатії та сформулювати власний підхід до вивчення цього феномену;
- визначити різновиди та функціональні механізми емпатичного реагування;
- встановити зв'язок між типом емпатичного реагування та певною тональністю поетичного тексту.

У наших попередніх дослідженнях ми зупинились на визначенні тональності як окремої текстової категорії, яка залежить від інтенцій автора, опредметнена в тексті художнього твору і знаходить своє остаточне вираження в емоційних реакціях читача на сприйняту інформацію. Таке емоційне реагування на прочитаний віршований текст уможливлується психологічною здатністю людини до співпереживання, умінням уявити себе на місці іншого [9: 40], яке визначається у сучасній психологічній науці як емпатія.

Дослідженню ролі емпатії передував довгий період філософських і психологічних розвідок на виявлення онтологічної природи емпатії і вибору терміну на позначення цього явища. Перші розвідки вивчення цього феномену послуговувались терміном «симпатія», використовуючи його в широкому сенсі і лише в 50-х роках ХХ століття Е. Титченер запропонував термін «емпатія» [6: 13]. З того часу феном емпатії досліджувався у руслі психології особистості (Р. Даймонд, Е. Лібхарт, Дж. Сідмен та ін.), соціальної психології (С. Деніел, А. Сильва, Б. Сперофф), дитячої психології (А. Валлон, В. Штерн), психології мистецтва (Т. Ліппс, С. Маркус). Винахідник теорії вчуття (*рос.* вчувствования) Т. Ліппс зумовив виникнення поняття емпатії. Вчуття за Ліппсом – це різновид пізнання або розуміння предмету шляхом проникнення в його сутність. Таке проникнення дослідник називав «вчувствованием аффекта» [6: 14], яке базується на бажанні виявити в об'єкті пізнання власні переживання, відповідне йому відчуття, вже знайоме за власним досвідом. Науковець досліджував динаміку емпатії, каузальні та мотиваційні зв'язки цього явища, підкреслював значення емпатії для пізнавальної діяльності та творчості людини. Адже, емпатії може виявлятися не лише по відношенню до реальних об'єктів, але й по відношенню до вигаданих персонажів художніх творів. Це свідчить про можливість свідомо чи несвідомо ставити себе на місце того, про кого маємо певне уявлення. Коли ми інтерпретуємо поетичні

тексти, ми здатні співпереживати ліричному герою, або виявляємо іронію, приховану під співчутливим тоном автора, тощо. На думку дослідниці феномену емпатії О.Ю. Кубанової, це можливо завдяки існуванню двох способів свідомості: існуючої своєї та уявної чужої [6: 15].

На сучасному етапі дослідження феномену емпатії спостерігається значне розширення суто психологічного тлумачення цього явища як «здатності людини паралельно переживати ті емоції, які виникли в іншій людині у процесі спілкування з нею» [10: 483]. Зустрічаються тлумачення емпатії як функціональної характеристики відчуттів, знань та переконань людини, яка виражається в її діяльності (Л.М. Архангельский); як когнітивного процесу розуміння однією людиною внутрішнього світу іншої людини (Н.Н. Обозов); як процесу поза раціонального міжособистісного пізнання та емоційного відгуку на переживання іншого. Необхідність розгляду емпатії у термінах лінгвістики емоцій пояснюється тим, що емпатія є когнітивно-афективним феноменом, нерозривно пов'язаним з емоціями та мовою. Мова як засіб усвідомлення емоцій стає інструментом дослідження емоційної картини світу [5: 20].

Досліджуючи феномен емпатії та різні засоби емпатизації діалогічного дискурсу, Л.В. Козяревич пропонує виділяти такі різновиди емпатії:

1) інтуїтивна – підсвідома реакція на переживання іншої людини; 2) раціональна – реакція на основі інтенсивного аналізу інформації про іншого; 3) емоційна – емоційний відгук на переживання та почуття інших; 4) когнітивна – характеризується домінуванням процесів розуміння іншого, оцінки перспективи подальшого розгортання подій; 5) поведінкова – реакція вольового типу, яка виражається у спонуканні об'єкта емпатії до чого-небудь [5: 15]. При чому, принципової різниці між інтуїтивним та емоційним, раціональним та когнітивним різновидами емпатії дослідниця не вбачає.

Спираючись на роботи Н.Н. Обозова та В.В. Бойко, Ч.І. Лопсан пропонує говорити не про різновиди, а про структуру емпатії, виділяючи в ній інтуїтивну, когнітивну, емоційну та поведінкову сфери [6: 35-37].

У руслі нашого дослідження ми підтримуємо запропоновану точку зору на емпатію, як складний психологічний феномен, який структурується зазначеними сферами. Однак, вважаємо, що поведінкова сфера емпатичної структури може активуватися лише за умови безпосереднього спілкування двох чи більше осіб, коли одна людина, співчуваючи та співпереживаючи іншій, може запропонувати допомогу, виконати певні дії. Емпатія ж, що виникла внаслідок сприйняття поетичного твору, обмежується на нашу думку активацією інтуїтивної, емоційної та когнітивної сфер.

Аналіз літератури, присвяченої вивченню феномену емпатії, показав, що дослідники цього питання виділяють певні функціональні механізми, які забезпечують розвиток емпатії. За визначенням А.П. Сопікова функціональний механізм емпатії – «певний спосіб аналогового моделювання суб'єктом об'єкта емпатії» [13: 1]. Слід зауважити, що сталої класифікації механізмів емпатійної взаємодії на сьогодні не існує. Узагальнюючи роботи дослідників цієї проблеми (Є.Я. Басін, С.Б. Борисенко, Ю.А. Менджеріцька, Т.П. Гаврилова та інші), ми вважаємо основними механізмами емпатії ідентифікацію/зараження, проекцію, рефлексію та децентрацію.

Розглядаючи поетичні твори американських авторів ХХ століття, ми виокремили три можливі типи тональності: оптимістичну, песимістичну та комічну [8]. Ми вважаємо, що виникнення специфічної емоційної реакції читача на сприйнятий поетичний текст зумовлюється як мовними, так і позамовними чинниками. До останніх ми відносимо явище емпатії. Вважаємо, що актуалізація певної сфери емпатійної взаємодії пов'язана із тим функціональним механізмом, який лежить в її підґрунті.

Так, розглядаючи інтуїтивну сферу емпатії, науковці вважають її найпростішою формою несвідомого пізнання іншої людини, яка базується на знаннях апріорного типу – інтуїції [6: 36]. У рамках нашого дослідження такий тип співпереживання активується під час сприйняття читачами поетичних творів песимістичної (трагічної) тональності. Інтуїтивна емпатія виникає на основі функціонального механізму ідентифікації, при якому читач

підсвідомо переносить себе в ситуацію ліричного героя (оповідача) і співпереживає його втратам. Для того, щоб такий механізм спрацював, необхідно, щоб читач володів певним емоціонально-чуттєвим досвідом або певним набором знань, що дані людині апріорно і закріплені, за визначенням Дж. Лакоффа, в ідеалізованих когнітивних моделях [14]. В поезії Р. Фроста «Home Burial» таке підсвідоме апріорно дане знання активується семантичними одиницями *the child's mound; his own child he's lost; mother-loss of a first child* та іншими. Емоційний стан матері, яка втратила свою першу дитину передається лексемою прямої номінації емоції *grief*: “let me into your grief”, “I won't have grief so if I can change it”. Названі лексичні одиниці активізують у читача фрейм СМЕРТЬ ДИТИНИ, яка укорінена в свідомості людини не залежно від культурних та соціальних обставин її життя. За допомогою механізму ідентифікації читач переносить себе на місце ліричної героїні, яка не як не може позбутись страждань і відчуває трагізм її ситуації, співпереживає їй. Пряма номінація, відсутність стилістично забарвлених одиниць характерні для даного твору. Для того, щоб підтримати емоційне напруження, семантичні одиниці на позначення смерті вживаються регулярно від початку до кінця вірша: *the little graveyard (24), the child's mound (31), his own child he's lost (37), your mother-loss of a first child (67), his own child that's dead (74), his little grave (77), baby's grave (89)*.

Так само на основі функціонального механізму ідентифікації вважаємо побудованим і вірш Тоні Кертиса «Хвора дитина» (“Sick Child”). Сама назва вірша активує у читача схему ХВОРОБА, яка передбачає два можливі перебіги події: скілення – і як результат оптимістична тональність, або смерть – і трагічний емоційний тон. Тому для уточнення емоційного стану матері, що знаходиться біля ліжка хворої дитини автору знадобилось використання розширеної метафори ХВОРОБА ЦЕ АВАРІЯ КОРАБЛЯ, ХВОРОБА ЦЕ ЖОРСТОКИЙ ШТОРМ, який виснажив дівчинку, *scoured her out* як мушлю і вона, як і мушля, не має можливості уникнути суворої дії хвиль. Опис меблів в кімнаті також вибраний з метою підкреслити схожість кімнати зі сценою аварії корабля: *coral pillow, weed-green the bedcover, driftwood the table and cupboard*. Проекція ознак корабля на дитину, сили потоку на силу хвороби, порівняння маленької дівчинки з мушлею та крихкою актинією (*frail anemone*) уможливають розуміння того, що ця хвороба невиліковна і люди безсилі з нею боротися. Ідентифікуючи себе з героями віршу, читач завдяки інтуїтивній емпатії заражається відчуттями втрати та відчаю та емоційно переживає загальну трагічну тональність поезії.

Протилежним до механізму ідентифікації дослідники вважають механізм децентрації [6: 52] при якому людина визнає існування іншої точки зору, розуміє почуття співрозмовника, але не розділяє їх, розуміючи лише емоційне підґрунтя її виникнення. Для того, щоб зрозуміти та оцінити точку зору та стан іншої людини інтуїтивного підсвідомого замало, потрібно докласти певних інтелектуальних зусиль для того, щоб зрозуміти емоційний стан співрозмовника. Отже, активується емоційна сфера феномену емпатії. Так, у вірші Дороти Паркер «Поезія проти життя» (“Rhyme Against Living”) героїня говорить про те, що вона мріє про самогубство: *I bask in dreams of suicide; I think, “How lucky are the dead!”*. Лексема *bask in*, яка має значення «насолоджуватися чим-небудь», «ніжитись» [12] і має позитивно забарвлене конотативне значення, поєднується із лексемою *suicide*, яка активує у читача фрейм СМЕРТЬ і відповідні песимістичні емоційні стани. Таке поєднання побудовано на основі атрибутивного контрастивного мапування і приписує семантичній одиниці *suicide* ознаки чогось приємного, від чого можна отримати насолоду. За допомогою лінгвокогнітивної процедури зіткнення МРІЇvsСАМОГУБСТВО отримуємо інтерпретацію вірша: *життя настільки нестерпне, жахливе, що немає нічого кращого ніж піти з нього*. Читач відчуває песимістичну тональність твору, співчуває героїні, але не ідентифікує себе з нею, адже усім живим істотам притаманний інстинкт самозбереження і кожна людина володіє підсвідомо укоріненим знанням про те, що завжди треба шукати сенс і жити далі. Тому, в даному випадку доцільно говорити про емпатію, яка побудована на основі функціонального механізму децентрації.

Когнітивна сфера емпатії активується під час сприйняття поетичних творів з комічною тональністю (за винятком творів, в яких іронічне осмислення оточуючого світу призводить до усвідомлення його трагічності [див. 7: 142]). В когнітивній сфері емпатії ми отримуємо та оцінюємо інформацію про інших за допомогою мислення, спираючись на попередній соціальний досвід. У когнітивному аспекті емпатія виникає як підсвідоме відображення властивостей особистості з подальшим осмисленням та переробкою інформації [6: 36]. Вважаємо, що в результаті такого сприйняття та осмислення іронічно-сатиричних та іронічно-саркастичних творів читач проявляє емпатію не по відношенню до ліричних героїв (як у випадку з творами песимістичної, оптимістичної, іронічно-песимістичної тональностей), а по відношенню до авторського ставлення до зображуваних героїв або подій. Так, у вірші М. Куїна “Grease King’s Dilemma” у першій строфі описується відчай мільйонера, який рве на собі волосся (*Rockefeller is tearing his hair*), що у поєднанні із заголовком активізує у читача схему БЕЗВІХІДНЕ ПОЛОЖЕННЯ, ГОРЕ, але подальше пояснення причин цього «горя» призводять до усвідомлення іронії автора: горе викликане необхідністю платити робітникам зарплатню (*declaring high wages unfair*). Алогізм значеннєвого рівня *wages unfair* та протиставлення потреб багатіїв та робітників (*for it costs so much less / for a worker to dress / than an up-to-date millionaire*) уможливають декодування іронії читачами, яка заснована на механізмі вдаваного співчуття. Розділення одного складника концепту ЛЮДИНА::ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ на дві нерівнозначні частини ПОТРЕБИ МІЛЬЙОНЕРА vs ПОТРЕБИ РОБІТНИКІВ у свідомості мільйонера, який скаржиться на несправедливість дозволяє читачам інтерпретувати вірш наступним чином: *егоїстичний та жадібний мільйонер вважає, що іншим людям гроші непотрібні, оскільки їх потреби менші.*

Основним функціональним механізмом виникнення емпатичної взаємодії вважаємо рефлексію, в результаті якої оцінивши вчинки та емоційний стан головного героя, у результаті співвіднесення його зі своїм соціальним досвідом, читач проявляє емпатію не по відношенню до героя, а по відношенню до загальної емоційної тональності поетичного твору.

Таким чином, можна зазначити, що в основі емоційного відгуку на сприйнятий поетичний текст лежить психологічний феномен емпатії, який тлумачиться у сучасній науці як афективно-когнітивне міжособистісне сприйняття та емоційний відгук на стан іншої людини. Інтуїтивна сфера емпатійної реакції активізується під час сприйняття творів з трагічною тональністю, при чому трагедія має носити особистісний характер. У той час, як виникнення оптимістичної або комічної тональностей пов’язане з елементами соціального життя людини, потребує наявності певного соціально-емоційного досвіду. В таких випадках можемо говорити про емпатію, побудовану на функціональних механізмах проєкції та децентрації. При чому функціонування останньої можливе лише в умовах соціального оточення. Функціональний механізм та когнітивна сфера емпатії є необхідною умовою адекватного сприйняття поетичних творів іронічно-сатиричної та гумористичної тональностей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Белянин В.П. Психологическое литературоведение. Текст как отражение внутренних миров автора и читателя: Монография. – М.: Генезис, 2006. – 320с.
2. Воробйова О.П. Идея резонансу в лінгвістичних дослідженнях // Мова. Людина. Світ: До 70-річчя професора М.П. Кочергана: Зб. наук. статей / Київський національний лінгвістичний ун-т / О.О. Тараненко (відп. ред.). – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2006. – С. 72-85.
3. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию: Пер. с нем. – 2. изд. – М.: Прогресс, 2000. – 398с.
4. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Основания синергетики. Синергетическое мировидение – М.: КомКнига, 2005. –
5. Козяревич Л.В. Вербальні й невербальні засоби емпатизації діалогічного дискурсу (на матеріалі англійської прози ХХ століття): дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2006. – 191арк.
6. Лопсан Ч.И. Социально-психологические условия формирования эмпатии социального педагога в учебно-воспитательном процессе в вузе: дис... канд. психол. наук: 19.00.05. – М., 2003. – 193с.
7. Мороз Е.Л. Потенциал иронии в создании тональности поэтического произведения // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2010. – Т.23(62). – №1. – С.139-143.

8. Мороз О.Л. Тональність як текстова категорія: онтологічний аспект // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2010. – №43. – С. 94-99.
9. Потапова В.Д. Психология. Поэзия. Проза. – Донецк, 2000. – 216с.
10. Психологический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1981. – 398с.
11. Семенець О.О. Синергетика поетичного слова / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2004. – 337с.
12. Електронний словник abby.lingvo. – <http://lingvo.abbyonline.com/en/en-ru/bask>
13. Гютяева О.В. Функциональные механизмы эмпатийного взаимодействия. – http://vestnik.yspu.org/releases/pedagoga_i_psichologiy/26_1/
14. Freeman M. Cognitive mapping in literary analysis. // Style, Fall, 2002. – http://findarticles.com/p/articles/mi_m2342/is_3_36/ai_94775626/

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Мороз – аспірант кафедри романо-германських мов Херсонського державного університету.
Наукові інтереси: когнітивна лінгвістика.

ПОХВАЛЬНА ПРОМОВА ЯК ТИП ТЕКСТУ: СТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ

Наталя ПАЛАМАР (Львів, Україна)

У статті розглянуто структурні особливості похвальної промови як типу тексту на матеріалі німецької та української мов, проаналізовано тематично-змістовий матеріал, визначено значення кожної зі структурних частин для похвальної промови.

Ключові слова: тип тексту, жанр тексту, епідектична промова, похвальна промова, лаудація, виступ, тематично-змістовий матеріал.

The article covers the structural features of praise speech as a type of the text in the German und Ukrainian languages. The thematic-content material of speech is analyzed. The meaning of structural parts for praise speech is defined.

Key words: type of text, genre of text, epideictic speech, praise speech, laudation, public address, thematic-content material.

Проблематика текстів та їхньої класифікації продовжує викликати жваве зацікавлення у вітчизняних [1; 3; 4; 5] та іноземних лінгвістів [9; 13; 14;16]. Проте щодо єдиної типології текстів, яка б охопила усі можливі їх ознаки та характеристики, вчені досі не дійшли згоди. Тому видається важливим уточнити поняття “типу тексту” та критеріїв, які покладено в основу їхньої типології у пропонованій статті.

“Тип тексту” – вважається базовим терміном в сучасних дослідженнях теорії тексту та лінгвістики тексту зокрема. Розходження в тлумаченні цього поняття ще досить великі. Воно трактується або занадто вузько або занадто широко (наприклад, кулінарний рецепт як тип тексту та переклад як тип тексту) [2: 125]. Слід зазначити також наближеність понять “тип тексту” та “жанр тексту” за такими спільними ознаками як впізнаваність, структурні особливості, тематична лексика тощо.

Теоретичним підґрунтям щодо типології текстів у пропонованій статті слугують головню погляди німецьких дослідників лінгвістики тексту [9; 13; 14;16]. Поняття “тип тексту” використовується для класифікаційного виділення його універсальних, базових форм у людській комунікації. На основі виконуваних ними найзагальніших комунікативних функцій – репрезентативної, виражальної та апелятивної розрізняють три типи тексту: інформативний, експресивний і оперативний [8: 198].

Загалом, типом тексту називають групу текстів з однаковими ситуативними та лінгво-структурними особливостями [10: 690]. К. Ермерт підкреслює абстрактність цього поняття: тип тексту можна визначити як клас або сукупність віртуальних текстів, що мають одну або кілька спільних рис [12: 50]. У. Енгель вважає, що тексти характеризуються ознаками, що повторюються, і це дозволяє співвідносити окремі екземпляри тексту з визначеними типами тексту. Окрім того, важливим є припущення, що деякі немовні особливості ситуації, в якій виникають тексти, знаходять своє відображення у мовленнєвій структурі тексту [11: 262]. Для Ф. Зімлера тип тексту – це складне цілісне утворення, закінчене відповідно до волі учасників комунікативного акту, яке характеризується обмеженою кількістю мовних засобів, їх особливу комбінаторикою і постійними проявами екстра- та інтралінгвістичних